

NIŠTETNOST UGOVORA TEMELJEM NIŠTETNOSTI UGOVORNIH ODREDAVA

UDRUGA FRANAK
SRĐAN KALEBOTA, ODVJETNIK U SPLITU
Zagreb, 7.12.2019.

Ova radionica provodi se u sklopu projekta Udruge Franak „Ništetnost ugovora - ništetnost ugovornih odredaba – slučaj franak“, uz financijsku podršku Grada Zagreba.

TEME

- **NEPOŠTENE I NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE**
- **NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE SUDSKA PRAKSA**
- **NIŠTETNOST UGOVORA - SUDOVI RH**
- **NIŠTETNOST UGOVORA - SUD EUROPSKE UNIJE**
- **NIŠTETNOST UGOVORA – POSLJEDICE**
- **NIŠTENOST UGOVORA POSLJEDICE – POSTUPCI PRISILNE NAPLATE**
- **NIŠTETNOST UGOVORA ZASTARA POTRAŽIVANJA**

NEPOŠTENE I NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE

REPUBLIKA HRVATSKA

- Zakon o obveznim odnosima (čl. 296.)
- Zakon o zaštiti potrošača (čl. 49.-56.)
- Drugi pravni propisi

Članak 49.

(1) Ugovorna odredba o kojoj se **nije pojedinačno pregovaralo** smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu **savjesnosti i poštenja**, uzrokuje znatnu **neravnotežu u pravima i obvezama** ugovornih strana na štetu potrošača.

(2) Smatra se da se o pojedinoj ugovornoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je tu odredbu **unaprijed formulirao trgovac**, zbog čega potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj, poglavito ako je riječ o odredbi unaprijed formuliranog standardnog ugovora trgovca.

Članak 51.

Prilikom ocjene je li određena ugovorna odredba poštena uzimat će se u obzir **priroda proizvoda** ili usluge koji predstavljaju predmet ugovora, sve **okolnosti** prije i prilikom sklapanja ugovora, ostale ugovorne odredbe, kao i neki drugi ugovor koji, s obzirom na ugovor koji se ocjenjuje, predstavlja glavni ugovor.

Članak 55.

(1) Nepoštena ugovorna odredba je **ništetna**.

NEPOŠTENE I NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE

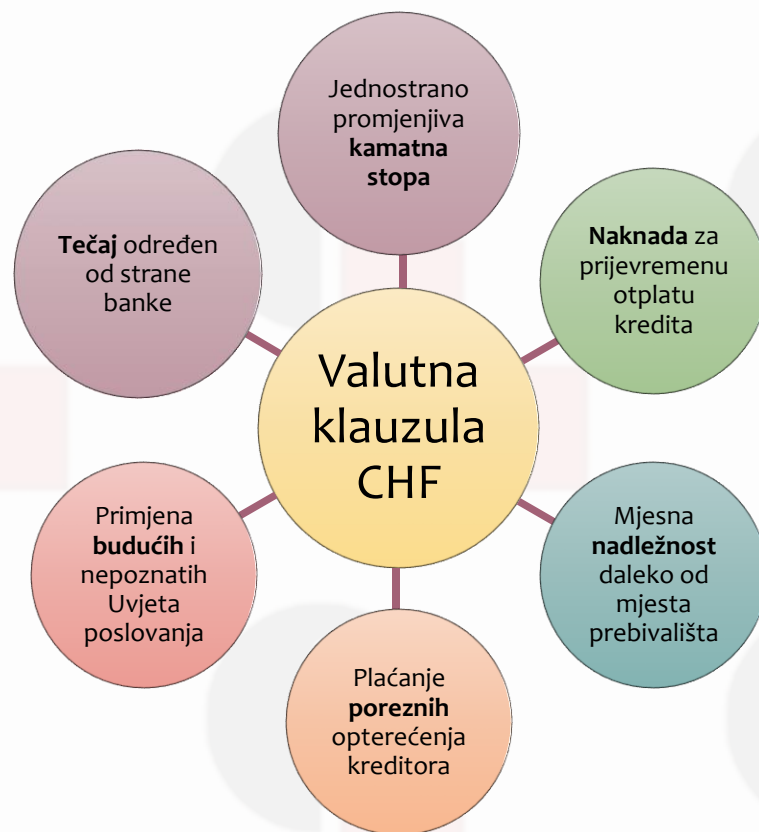
EUROPSKA UNIJA

- Direktiva 93/13 o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima

Članak 3.

Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o **dobroj vjeri**, na štetu potrošača prouzroči znatniju **neravnotežu u pravima i obvezama** stranaka, proizašlih iz ugovora

NEPOŠTENE I NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE

NIŠTETNE UGOVORNE ODREDBE SUDSKA PRAKSA

REPUBLIKA HRVATSKA

- Jednostrana promjena **kamatne stope** (VTS RH, Pž-7129/13 od 13.6.2014.)
- Valutna klauzula **švicarski franak** (VTS RH, Pž-6632/2017-10 od 14.6.2018.)
- Mjesna **nadležnost** po sjedištu banke (ŽS u Splitu, Gž 1621/2016-1 od 25.4.2016., ŽS u Splitu, Gž Ovr 393/2018-2 od 4.5.2018, ŽS u Zagrebu Gž-1354/19-2 od 19.3.2019.)
- Izlazna **naknada** (ŽS u Vukovaru, posl. broj Gž-1837/2014 od 5.11.2014.; ŽS u Splitu, pos. broj Gž-2359/2017 od 23.11.2017.)

SUD EUROPSKE UNIJE

- Jednostrana promjena kamatne stope (C-143/13, Matei...)
- Valutna klauzula švicarski franak (C-118/17, Dunai, C-260/18, Dziubak...)
- Mjesna nadležnost po sjedištu banke (C-243/09, Pannon...)

NIŠTETNOST UGOVORA

ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA

Članak 322.

Ugovor koji je **protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva** ništetan je, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

NIŠTETNOST UGOVORA

ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA

Djelomična ništetnost

Članak 324.

(1) Ništetnost neke odredbe ugovora **ne povlači ništetnost ugovora** ako on **može opstati bez ništetne odredbe** i ako ona nije bila ni **uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda** zbog koje je ugovor sklopljen.

(2) Ali će ugovor ostati valjan čak i ako je ništetna odredba bila uvjet ili odlučujuća pobuda ugovora u slučaju kad je ništetnost ustanovljena upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i vrijedio bez nje.

NIŠTETNOST UGOVORA

Ugovor o kreditu

Članak 1021.

Ugovorom o kreditu banka se obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni **iznos novčanih sredstava**, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati **ugovorene kamate** i iskorišteni iznos novca vratiti **u vrijeme i na način kako je ugovoreno**.

BITNI SASTOJCI

- Novčani iznos koji je predmet obveze vraćanja
- Vrijeme i način vraćanja tog iznosa
- Iznos ugovorenih kamata kao cijene Ugovora o kreditu.

NIŠTETNOST UGOVORA

■ SUDOVI RH

OGS u Zagrebu, P-950/2018:

„Kako su odredbe o švicarskom franku i promjenjivoj kamatnoj stopi **bitni sastojci Ugovora o kreditu**, a da su redom svi bitni sastojci Ugovora o kreditu, konkretno odredba o samom iznosu glavnice kredita čiji se iznos i način povrata vezuje uz valutnu klauzulu vezanu uz švicarski franak i odredba o promjenjivim kamatnim stopama kao cijeni kredita, sve povezano kroz način vraćanja oba iznosa u obliku anuiteta kao odredbe koje određuju visinu, vrijeme i način vraćanja samog kredita te cijenu i način na koji se ona ima za sve platiti, **zahvaćeni ništetnošću, takav Ugovor ne može opstati jer ne ostaje valjanim niti jedan jedini bitni sastojak.**”

VTS RH, Pž-6632/2017:

„Uz to, treba naglasiti da je predmet tužbenog zahtjeva u ovom postupku ništetnost samo dijela ugovornih odredaba o predmetu i cijeni i to dijela kojim se glavnica kredita veže za valutu švicarski franak i dijela ugovornih odredaba o ugovornoj kamati. Stoga, budući da su prema odredbi članka 1065. ZOO/91 i članka 1021. ZOO/05 bitni sastojci ugovora o kreditu obveza davanja određenog novčanog iznosa i obveza vraćanja iskorištenog iznosa novca uz obvezu plaćanja ugovorenih kamata, **u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom**, eventualna ništetnost odredaba u dijelu u kojem je ugovoren zaštitna klauzula i način na koji se mijenja kamatna stopa, s obzirom da to **nisu bitni elementi ugovora o kreditu i ugovor može opstati bez njih**, ne povlači ni ništetnost cjelovitih odredaba o glavnom predmetu i cijeni, a još manje ništetnost cijelog ugovora.

NIŠTETNOST UGOVORA

- Problematičnost stajališta VTSRH:

- Odlučuje van predmeta spora
- Odlučuje suprotno vlastitim navodima u istoj presudi:

Naime, neizvjestan je i iznos glavnice kredita kojeg potrošač kao dužnik ima obvezu vratiti banci, i cijena, jer se i kamata plaća u istoj valuti, u švicarskim francima. Dakle, promjenjivi su i neizvjesni bitni elementi ugovora...

- Proveo je testa transparentnosti, koji se odnosi i provodi isključivo na **predmet i cijenu** ugovora

NIŠTETNOST UGOVORA

SUD EUROPSKE UNIJE

Cijeli ugovor se može proglasiti ništetnim (C-186/16, C-119/17, C-126/17....)

C-118/17, Dunai,:

„52. No, u ovom slučaju, kao što je već rečeno u točki 48. ove presude, **odredba koja se odnosi na tečajni rizik određuje glavni predmet ugovora**. Stoga se u tom slučaju, **održavanje valjanosti ugovora ne čini pravno moguće**, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni.”

C-260/18, Dziubak:

43. No, iz razmatranja u točkama 40. i 41. ove presude proizlazi da, ako nacionalni sud smatra da u skladu s relevantnim odredbama nacionalnog prava održavanje na snazi ugovora bez nepoštenih odredaba koje sadržava nije moguće, članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 **u načelu se ne protivi njegovo stavljanje izvan snage**.

44. To još i više vrijedi u okolnostima kao što su one iz glavnog postupka, jer iz informacija koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, kako su rezimirane u točkama 35. i 36. ove presude, proizlazi da bi poništenje odredaba koje pobijaju zajmoprimci dovelo ne samo do ukidanja mehanizma indeksacije i razlike u tečaju, već, neizravno, i do nestanka rizika promjene tečaja, koji je izravno povezan s indeksacijom u stranoj valuti kredita iz glavnog postupka.

Međutim, Sud je već presudio da odredbe koje se **odnose na rizik promjene tečaja definiraju glavni predmet ugovora** o kreditu poput onoga iz glavnog postupka, tako da objektivna mogućnost održavanja na snazi ugovora o kreditu iz glavnog postupka nije sigurna (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. ožujka 2019., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 48. i 52. i navedenu sudsku praksu).

NIŠTETNOST UGOVORA POSljedICE

ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA

Posljedice ništetnosti

Članak 323.

U slučaju ništetnosti ugovora svaka ugovorna strana **dužna je vratiti drugoj sve ono što je primila na temelju takva ugovora**, a ako to nije moguće, ili ako se narav onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ako zakon što drugo ne određuje.

Članak 1115.

Kad se vraća ono što je stečeno bez osnove, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate, i to, ako je stjecatelj nepošten od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva

NIŠTETNOST UGOVORA POSLJEDICE

SUD EUROPSKE UNIJE

Predmet C-118/17, Dunai:

„44. U ovom slučaju, iako tužba Z. Dunai potječe iz odredbe koja se odnosi na tečajnu razliku koja se prvotno nalazila u ugovoru o zajmu sklopljenim s bankom, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri je li navedeni nacionalni zakon, kojim su proglašene nepoštenima takve odredbe, **omogućio ponovnu uspostavu, pravno i činjenično, situacije u kojoj bi se Z. Dunai nalazila da takva nepoštena odredba nije postojala**, osobito **uspostavom prava na povrat koristi koje je trgovac neopravdano stekao na njezinu štetu**, na temelju navedene nepoštene odredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 31. svibnja 2018., Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, t. 53.).”

NIŠTENOST UGOVORA POSljedICE – POSTUPCI PRISILNE NAPLATE

SUD EUROPSKE UNIJE:

- Ex offio kontrola ništetnosti
- Odgoda/prekid

C-407/2018, Kuhar:

68. Imajući u vidu prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da Direktivu 93/13 s gledišta načela djelotvornosti treba tumačiti na način da joj se **protivi nacionalni propis** poput onoga iz glavnog postupka, na temelju kojeg nacionalni sud koji odlučuje o prijedlogu za ovrhu ugovora o hipotekarnom kreditu sklopljenog između trgovca i potrošača u obliku neposredno izvršivog javnobilježničkog akta, **nema mogućnost, bilo na prijedlog potrošača ili po službenoj dužnosti, ispitati jesu li odredbe sadržane u tom aktu nepoštene, u smislu te direktive, i po toj osnovi odgoditi zatraženu ovrhu.**

62. Naime, budući da sud koji odlučuje o prijedlogu za ovrhu nema mogućnost ovrhu odgoditi zbog toga što ugovor o hipotekarnom kreditu sadržava nepoštenu odredbu, vjerojatno je da će pljenidba nekretnine osigurane hipotekom biti dovršena prije nego što sud koji odlučuje o meritumu donese odluku kojom se eventualno utvrđuje ništetnost te odredbe s obzirom na njezinu nepoštenost, a time i ovršnog postupka. U tim uvjetima, čak i kad bi takva odluka o meritumu bila donesena u korist dotičnog potrošača, on bi time ostvarivao samo zaštitu a posteriori u vidu novčane naknade štete, pa bi takva zaštita bila **nepotpuna i nedovoljna**, tim više ako bi se pljenidba nekretnine **odnosila na stan potrošača i njegove obitelji, koji bi tada bio konačno izgubljen. Takva a posteriori zaštita stoga ne predstavlja ni odgovarajuće ni učinkovito sredstvo da se prekine s korištenjem nepoštene odredbe suprotno cilju iz članka 7. stavka 1. Direktive 93/13** (vidjeti u tom smislu rješenje od 14. studenoga 2013., Banco Popular Español i Banco de Valencia, C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, t. 56. i 57. te navedena sudska praksa).

NIŠTETNOST UGOVORA ZASTARA POTRAŽIVANJA

REPUBLIKA HRVATSKA

VSRH, Rev-2245/17-2 od 20.3.2018.

„Prema shvaćanju revizijskog suda pokretanjem parničnog postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača dolazi do prekida zastare na temelju čl. 241. ZOO/05 te zastara individualnih restitucijskih zahtjeva počinje teći ispočetka tek od trenutka pravomoćnosti sudske odluke donesene u povodu te tužbe (ovdje 13. lipnja 2014., zbog čega zastara nije nastupila).”

TRI KUMULATIVNA PRAVILA kojima se osigurava potpuna i djelotvorna zaštita potrošača:

- 1) Uspostava pravne i činjenične situacije potrošača u kojoj bi se nalazio da nema nepoštene ugovorne odredbe
- 2) Utvrđenjem odredbe nepoštenom nastaje subjektivno pravo na restituciju
- 3) Potrošač ima pravo na punu restituciju svih neosnovano isplaćenih iznosa od trenutka sklapanja ugovora, neovisno o tome kad je utvrđeno da je ugovorna odredba nepoštena

EUROPSKA UNIJA

C-154/15, *Naranjo*

Hvala na pozornosti !

Prezentaciju pripremio i prezentirao za Udrugu Franak:

SRĐAN KALEBOTA, ODVJETNIK U SPLITU

Projekt je
sufinanciran
iz proračuna
Grada Zagreba

Sadržaj ovoga dokumenta u isključivoj je odgovornosti Udruge Franak, i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.